

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Pinkó Elemér*
Cím: *A királyi várkapolna kincsei között*
Forrás: *Magyar Hírlap*

Nzn. (Hely) *1937. IX. 19.* (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy *726.5*
Hely *Zsigmond kápolna (Szt. György k. kir. udvari kápolna) (Szt. István kápolna)*
Idő *"1770/1937"*
Személy

A királyi várkapolna kincsei között

A budai várkapolna kincstára valamikor Európában a leggazdagabb volt, kincsei azonban idők folyamán részben elkallódtak, elpusztultak, részben I. Ferdinánd, Miksa és Rudolf alatt Bécsbe kerültek.

A mohácsi vész után Mária királyné a királyi vár és várkapolna megbecsülhetetlen értékű kincseit ládába csomagolva hajóra rakta, azokkal Pozsony felé menekült, útközben felszedte a visegrádi vár kincseit is. Esztergomonál Szapolyai-párti katonák hajóját megtámadták és kettőt elsüllyesztettek, a kincsek nagy része ekkor elpusztult. A megmaradtakat Mária Pozsonyba vitte, ott leltárt vett fel róluk és négy vasládába lepecsételve megőrzés végett átadta a káptalannak. Mikor Miksa császár erről tudomást szerzett, meg akarta szerezni a kincseket és kérte azok kiadását. A káptalan azonban megtagadta a kívánság teljesítését, mire a császár a négy ládát erőszakkal Bécsbe szállíttatta, a szállítási költségeket pedig megfizettette a magyar kincstárral. Igazgyöngyökkel kirakott bámulatos hímezésű miseruhák, aranyból készült misebot, ezüstkeresztek, aranyozott ezüstsobrok és drága oltárterítők kerültek ekkor az osztrák udvar tulajdonába. Az arany- és ezüst-

tárgyakat a császár beolvasztotta és belőle katonái zsoldját fizette, kik a magyarok ellen harcoltak, a megmaradt kincsek egy része később visszakerült Magyarországra.

A tojnicai kasula

A budai várkapolna legnagyobb értéke Kállay Béni, a kilencvenes évek szerb főkonzulja, egyik útja alkalmával a boszniai tojnicai ferencrendi zárdában egy Hunyadi Mátyás korából származó miseruhát talált és felhívta rá a történelmi tarsulat figyelmét. Azonnal szakembereket küldtek ki Tojnicára, akik megállapították, hogy Mátyás király korának legpompásabb műkincse fekszik a kolostorban. Alapja arany brokátszövet, fénylő, vízszintesen egymás mellé rakott, aranszálakkal diszítve. Mintája alul nagy renaissance váza, mely fölött a két oldalon elhelyezett griffmadár szárnya összeér. Oldalán gyümölcs- és virágfüzérhímezés ragyog. A hátrész közepétáján kerek koszorúval övezett magyar címer, közepén kis pajzsban a Hunyadi-ház hollója látszik. Művészi kivitele bámulatos. Diszítése szerint nem egyházi ruhának készült, mert nincsenek rajta a jellegzetes egyházi képek. Eredetileg királyi díszpalást vagy trónfüggöny lehetett.

A várkapolna másik kincse — melynek értéke pénzben ki sem fejezhető — az úgynevezett török ornátus. Ebben a stílus-

ban készült miseruhák közül egyetlen példány az egész világon. Eredetét nem ismerik, valószínűleg a török hódoltság alatt török nők hímezték Magyarországon.

A koronázó-templom kincseinek legnagyobb része 1539-ben és 1712-ben vissza került. A templom 1785-ben anyagi válsággal küzdött, ezért a csodás miseruhák és vagyont érő felszerelési tárgyakat nyilvános árverésen eladták, pesti és bécsi kereskedők vették meg 14.747 forint és 24 krajcárért, amely óriási összeg — tekintve az akkori árviszonyokat — igazolja a felbecsülhetetlen értéket, melyet a dobra került ingóságok képviseltek.

Az elárverezett ruhák között legnagyobb kincs a gróf Szalaváry által ajándékozott miseruha volt. Sűrűn varrott gyöngyök és drágakövek diszítették. Nyersanyagát az aranyművesek 3000 forintra becsülték. Az árverésen Merci bécsi kereskedő vette meg 3200 forintért.

Erzsébet királyné kézímunkája

A kincstár jelenlegi állományát Ferenc Józsefnek és Erzsébet királynénak köszönheti. Erzsébet királyné az elrongyolódott értékes miseruhákat 1883-ban és 1894-ben kijavíttatta és ajándékaival is gazdagította a templom tönkrement állományát. 1874 márciusában küldte első ajándékát, egy fekete miseruhát, mely Rudolf trónörökös halála alkalmával viselt gyászruhájából készült. Vastag ezüstoffonállal rágolgozott motívumok diszítik. Egy másik ornátus ugyan csak Erzsébet királyné Kézímunkája, alapja aranszövet, keresztalakú selyemhímezéssel. A kereszt alsó részén elhelyezett vázából liliumok kúsznak fel és körülölelik a hatalmas nagy I. H. S. betűket.

Az újabb kor egyházi ruhái között legzebb az Erzsébet királyné saját kezével készített fehér moaré selyem-ornátus. Ennek hímezése keresztalakú, a hát közepében tüfestésű „Veronika kendője” kép, amely köré négy csoportban Krisztus megfeszítésénél használt eszközöket hímezte a királyné. A kápolna restaurálásának emlékére I. Ferenc József által ajándékozott díszes ornátus szövete arany, a stilizált gránátalma diszítése bársonyanyag. A bársonyt kétféle magasságban nyírták, a körvonalak kiemelésére pedig felvágatlan bársonyt alkalmaztak. A „fris-en-or” arany-bársony, aranydrótoknak apró gyűrűkben való hurkolásával készült és úgy hat, mintha csupa igazgyöngyből varrták volna ki. Hetvenkét szent arcképe diszíti a pompás anyagot „point antique” munkával, mely a hímezések koronája. Elkészítése: egyszínű sodrott selyemszálakat párhuzamosan egymás mellé fektetnek és hajszálnál is sokkal vékonyabb sodratlan selemfonállal varrják az alaphoz. Ezzel a tűzési móddal páratlan finom színátmenet érhető el és szabad szemmel alig vehető észre, hogy a munka hogyan készült.

Mátyás király esküvői kelyhe

A koronázási kasulát a hercegprímás király-koronázáskor használja. Anyaga nehéz sárga selyem, gazdagon kivarrott aranydiszítéssel. Felülete három mezőre oszlik, két oldalmezőjében egymás mellett futó stilizált virágok, a középsőben is ugyanilyen virágok futnak, de vastagabb hímzéssel készítve. Legújabb a IV. Károly király koronázásánál használt drapériákból készült koronázási ornátus, műtörténeti szempontból különösebb értéket nem képvisel.

Ugyancsak itt helyezték el a koronázáskor használt két párnát is, melyek közül egyikre a koronát, másikkra Szent István kardját és jogarát helyezik. A kelyhek között csodás ötvösi munka a jubileumi kehely és Mátyás királynak Beatriceval tartott esküvője alkalmából használt kehely. Erzsébet királyné menyasszonyi koszorúja finom, hajlékony porcellán, a királyné annak közepébe hímzett Mária-képet helyezett és az egészet díszes, aranylemezes ráma-ba foglalva a templomnak ajándékozta. Igen értékes darabja még a kincstárnak Lucas Scranach hollandi festő elefántcsont Mária-képe.

Simkó Elemér